

Kopja Informali ta' Sentenza

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
GINO CAMILLERI**

Seduta ta' l-24 ta' Ottubru, 2008

Citazzjoni Numru. 1467/1995/1

Silvana Caruana

VS

**Mary Filippa Bondin u zewgha Clement Bondin bhala
kap tal-komunjoni tal-akkwisti esistenti bejniethom, u
bhala amministratur tal-beni parafernali taghha**

Il-Qorti

Rat ic-citazzjoni fejn l-attrici ppremettiet:

Li b'skrittura tal-11 ta' Ottubru, 1984 (Dok A) gie dikjarat li l-konvenuti silfu lill-missier l-attrici, illum mejjet Abraham Farrugia u lilha solidalment is-somma ta' tmin telef u erba

Pagna 1 minn 10

Qrati tal-Gustizzja

Kopja Informali ta' Sentenza

mitt lira maltija (Lm8400) bil-kondizzjonijiet hemm imsemmija;

Illi l-konvenuti pprocedew b'kawza kontra l-attrici u missierha ghar-rifuzjoni tal-ammont allegatament misluf, fuq il-premessa li ma thallas xejn mill-ammont misluf (citazzjoni numru 358/89 JDC fl-ismijiet "Mary Filippa Bondin et vs Abraham Farrugia et", kawza li ghadha pendenti u differita ghat-30 ta' Ottubru, 1995;

Illi l-konvenuta in kontroezami fis-seduta tal-31 ta' Mejju 1995 ikkonfermat li l-flus mislufa fil-11 ta' Ottubru 1984, data tal-iskrittura, ma kienux fl-ammont indikat fl-istess skrittura;

Illi ghalhekk il-kunsens tal-attrici ma kienx jiswa billi ittiehed bi zball li jaqa' fuq s-sustanza innifisha tal-oggett tal-ftiehem, bi vjolenza kontriha, meta kienet biss xebba ta' xi ghoxrin sena u b'qerq u ghemil doluz da parti tal-konvenut u l-istess missierha;

Illi l-obbligazzjoni saret fuq kawza falza - tmien telef u erba mitt liri (Lm 8400) mentri hu ammess mill-konvenuta li dik in-nhar thallsu biss tlett elef lira (Lm3000) u illi d-differenza ta' hamest elef u erba mitt lira, (Lm5400), tammonta ghall-kawzali illecita billi tinkludi hlas ta' imghaxijiet ferm in excess ta' dak permess mill-ligi u ghalhekk l-obbligazzjoni legalment m'ghandha l-ebda effett;

Illi b'verbal registrat fis-seduta tal-31 ta' Mejju, 1995, l-attrici nghatat terminu ta' xahar biex tiddeduci l-pretensjoni taghha biex timpunja l-iskrittura quddiem il-Qorti kompetenti b'kawza 'ad hoc' liema terminu gie mgedded sas-16 ta' Ottubru 1995 b'rikors kongunt tat-8 ta' Settembru 1995;

Ghalhekk l-attrici tablet li l-konvenuti jghidu ghaliex din l-Qorti, in vista tal-premess, m'ghandhiex: -

1. tiddikjara li l-kunsens tal-attrici fuq l-iskrittura imsemmija ittiehed bi zball, bi vjolenza u b'ghemil doluz da parti tal-

Kopja Informali ta' Sentenza

konvenuti u missierha u li l-obbligazzjoni giet mghamula fuq kawza falza u illecita, u ghalhekk hi nulla u bla effett fil-ligi; u

2. konsegwentement tiddikjara li l-iskrittura tal-11 ta' Ottubru 1984 (dokument 'A') hi nulla u bla effett fil-ligi u tordna r-rexissjoni taghha;

Bl-ispejjes, u bl-ingunzjoni tal-konvenuti ghas-subizzjoni;

Rat id-dikjarazzjoni tal-attrici debitament konfermata bil-gurament u l-lista tax-xhieda taghha;

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-konvenuti fejn gie except:-

Illi t-talbiet attrici huma nfondati fil-fatt u fid-dritt ghaliex mhuwiex minnu li l-kunsens tal-attrici kien vizzjat kif allegat mill-attirci u lanqas ma hu minnu li l-obbligazzjoni hija bazata fuq kawza falza u illecita;

Illi bla pregudizzju ghas-suespost l-eccipjenti jirrilevaw li l-uzura - meta din tezisti - ma tirrendix l-obbligazzjoni nulla izda semmai tirriduci l-ammont dovut;

Rat id-dikjarazzjoni tal-konvenuti debitament konfermata bil-gurament u l-lista tax-xhieda taghhom;

Semghet lill-attrici u x-xhud minna prodott;

Rat it-traskrizzjoni tad-deposizzjoni tax-xhud Carmelo Gerada prodott mill-attrici u li nstemgha minn Imhalled Supplenti appositament nominat;

Rat l-affidavit tal-konvenuta u ta' Paul Debattista prodott mill-konvenuti;

Rat in-nota tal-osservazzjonijiet tal-attrici;

Rat l-atti l-ohra kollha tal-kawza u d-dokumenti esibiti;

Rat li l-kawza giet differita sabiex tinghata s-sentenza:

Ikkonsidrat:-

L-attrici qed titlob li iskrittura tal-11 ta' Ottubru 1984 li kienet saret mill-istess attrici u missierha fuq naha wahda u l-konvenuti konjugi Bondin fuq in-naha l-oħra tigi dikjarata nulla u li tigi ordnata r-rexissjoni tal-istess skrittura u dan wara li jigi dikjarat li l-kunsens tal-attrici ghar-rigward tal-imsemmija skrittura kien vizjat bi zball, bi vjolenza u b'ghemil doluz da parti tal-konvenuti kif ukoll da parti ta' missierha u ghalhekk l-obbligazzjoni kif kontenuta fl-iskrittura saret fuq kawza falza u illecita. Dawn it-talbiet saru wara li l-attrici ppremettiet li bl-imsemmija skrittura gie dikjarat li l-konvenuti silfu lill-missier l-attrici, Abraham Farrugia, illum mejjet, u lilha solidament is-somma ta' tmint elef u erba mitt lira maltija (Lm8400) bil-pattijiet u kondizzjonijiet kif kontenuti fl-istess skrittura. Illi l-konvenuti ghamlu kawza, li ghadha pendent, ghar-rifuzjoni tal-imsemmi ammont u f'liema kawza l-attrici (konvenuta fl-imsemmija proceduri l-oħra) kkonfermat li l-ammont ta' flus kif indikat fl-imsemmija skrittura ma kienx effettivament l-ammont li kien gie misluf. Ghalhekk il-kunsens tal-attrici ma kienx validu u ttiehed bi zball dwar is-sustanza tal-oggett tal-ftiehem, bi vjolenza kontriha, meta kienet biss xebba ta' xi ghoxrin sena u b'qerq u ghemil doluz da parti tal-konvenuti u l-istess missierha. Inolte l-obbligazzjoni in kwestjoni saret fuq kawza falza peress li skond l-attrici l-ammont misluf kin effettivament biss ta' tlett elef lira (Lm3000) u li d-differenza ta' hamest elef u erba mitt lira (Lm5400) tirreferi għall-kawzali illecita li tinkludi mgħaxxijiet ben in excess ta' dak permess mill-ligi;

Il-konvenuti qed jeccepixxu li mhux minnu li l-kunsens tal-attrici kien vizzjat u lanqas ma hu minnu li l-obbligazzjoni hija bazata fuq kawza falza u illecita. Jeccepixxu inolte li fi kwalunkwe kaz l-uzura, jekk pruvata, ma thassarx l-obbligazzjoni izda semmai l-ammont dovut jigi ridott. Fid-dikjarazzjoni guramentata tal-konvenuti, huma kkonfermaw li kienu ilhom is-snin jisilfu l-flus lill-missier l-attrici u wara lill-istess attrici u kkonfermaw li ghar-rigward tal-ammont in kwestjoni l-konvenuti accettaw li jselvu lill-

missier l-attrici ammont pjuttost konsistenti izda biss permezz ta' skrittura u b'xi forma ta' garanzija. Huma jammettu li seta sar zball meta fl-iskrittura ma giex dikjarat li parti mill-ammont kien gja inghata lil missier l-attrici qabel dakinhar. Dan pero', semmai, kien zball li ma jeffettwax is-sustanza tal-ftehim peress li l-ammont dikjarat li gie misluf kien korrett. Inltre fl-imsemmija proceduri l-ohra, l-attrici (konvenuta fl-istess proceduri l-ohra) ma semmiet xejn dwar li l-kunsens taghha kien b'xi mod vizzjat;

L-imsemmija skrittura giet esibita f'dawn il-proceduri. Jirrizulta li permezz ta' din l-iskrittura il-konvenuti konjugi Bondin selfu lill-Abraham Farrugia, illum mejjet, u lill attrici, li tigi bint l-istess Farruga, in solidum bejnithom, is-somma ta' tmint elef u erba' mitt lira maltin (Lm8400), minghajr imghax. L-imsemmija somma kellha tithallas lura f'pagamenti ta' mhux anqas minn erbghin lira (Lm 40) kulljum, ad eccezzjoni, tal-Hdud u l-ewwel pagament kellu jsir fil-15 ta' Ottubru 1984. F'kaz illi d-debituri jibqghu morusi fil-pagamenti f'somma ekwivalenti ghal mija u ghoxrin lira maltin (Lm120) jew aktar, il-bilanc kollu jsir dovut a semplici domanda ta' xi wiehed tal-kredituri u inltre l-imghax ta' tmienja fil-mija (8%) fis-sena kellu jibda jiddekorri fuq il-bilanc kollu dovut;

L-attrici qed ssostni li l-kunsens taghha ghar-rigward tal-imsemmija skrittura kien vizzjat u li l-obbligazzjoni naxxenti mill-istess skrittura hi bbazata fuq kawza falza u illecita. B'mod partikolari l-attrici qed issostni li l-kunsens taghha kien vizjat bi zball, bi vjolenza u b'ghemil doluz da parti tal-konvenuti kif ukoll da parti ta' missierha. Tallega ukoll li l-ammont indikat fl-iskrittura ma kienx l-ammont li gie effettivament misluf. F'dan ir-rigward l-attrici ssostni li l-ammont misluf kien effettivament biss tlett elef lira (Lm3000) u d-differenza ta' hamest elef u erba' mitt lira maltin (Lm5400) tirreferi ghall-kawzali illecita peress li din l-ahhar somma tirrappresenta imghaxijiet li huma zgur in excess ta' dawk l-imghaxxijiet permessi mill-ligi. B'hekk skond l-attrici l-obbligazzjoni in kwestjoni saret fuq kawza illecita u llegali;

Il-fatti li jirrizultaw u li huma rilevanti għall-finijiet ta' dawn il-proceduri huma s-segwenti:

(a) Missier l-attrici, cioè Abramino Farrugia, illum mejjet, notorjament kien ta' spiss u regolarment jissellef flus fuq l-idejn. Kien jissellef minghand diversi persuni, inkluzi l-konvenuti, missier il-konvenuta, hu il-konvenuta u membri ohra tal-familja tal-konvenuta. Għalhekk, f'dawn ic-cirkostanzi, facilment l-istess Abramino Farrugia seta sar vittma ta' uzurai, li jsellfu flus fuq l-idejn b'imghaxxijiet għoljin hafna u li jssuperaw sewwa l-imghaxxijiet li huma permessi mill-ligi;

(b) Abramino Farrugia kien hallas lura parti mis-somma indikata fl-iskrittura mertu ta' dawn il-proceduri, pero' l-konvenuti qatt ma hargu ricevuta u inoltre l-isress konvenuti qed jippretendu l-hlas lura tal-ammont kollu kif indikat fl-istess iskrittura;

(c) Meta saret l-iskrittura Abramino Farrugia rcieva biss tlett elef liri maltin (Lm3000). Il-konvenuta mhux kredibbli (u in effett hu inverosimili) meta qalet li l-kumplament tal-flus inghataw f'zewg okkazjonijiet sussegwenti għal l-iffirmar tal-istess skrittura. Il-konvenuta lanqas ma tat raguni għala ma nghatatx is-somma kollha indikata fl-iskrittura meta saret l-istess iskrittura;

(d) Kull meta l-imsemmi Abramino Farrugia kien ikollu xi flus f'idejh huwa kien notorjament jew jilghabhom jew kien juzhom biex ihallas l-imghaxxijiet fuq self iehor, li jkun inghata lilu precedentement fuq l-idejn u għalhekk probabilment ukoll bl-uzura;

Kwantu għal pretensjoni tal-attrici li l-kunsens tagħha għar-rigward tal-imsemmija skrittura kien vizzjat għandu jinghad li jidher li l-attrici deheret fuq l-iskrittura u obligat ruhha in solidum ma missierha għaliex il-konvenuti riedu garanzija ulterjuri għar-rigward tal-hlas lura tas-somma kollha indikata fl-istess skrittura. Jista jkun li l-attrici ma kinitx taf għaliex missierha kien hadha mieghu għand in-nutar, li fil-presenza tieghu giet iffirmata l-iskrittura in kwestjoni. L-attrici pero' setghet indunat, meta kienet fl-

ufficju tan-nutar, x'kien ser jigri u xorta wahda hi ffirmat l-iskrittura. L-attrici kienet taf li missierha kien jilghab u kien regolarment jissellef u konsegwentement kellu ihallas lura anke l-imghaxxijiet fuq is-self. Jidher ukoll li kieku riedet l-attrici setghet irrifjutat li tiffirma. Ma jirrizultax li l-konvenuti bi vjolenza jew b'minacci kkostringewha tiffirma. In effett l-attrici stess tikkonferma li kienet taf x'qed taghmel meta iffirmat l-iskrittura;

Ghalhekk ma jistax jinghad li l-kunsens tal-attrici ittiehed bi vjolenza da parti tal-konvenuti. Kif gie ritenut diversi drabi mill-Qrat tghana (vide sentenza fl-ismijiet "Joseph Busuttil nomine vs Anthony Zahra deciza mill-Prim Awla tal-Qorti Civili fil-25 ta' Marzu 2004) il-vjolenza, bhala vizzju tal-kunsens, trid tiirrizulta li kienet determinanti sabiex xi parti tobbliga ruhha versu l-parti l-ohra. Irid ikun hemm minacci serji tant li l-parti in kwestjoni ma setghetx tghamel iehor hlief tissottoskrivi l-obbligazzjoni partikoari in kwestjoni;

Ghandu jkun hemm prova ta' minaccja u ta' vjolenza fizika reali u serja. Ghal kuntrarju jekk jirrizulta li l-parti in kwestjoni tkun taf x'qed tghamel u li qed tobbliga ruhha versu l-parti l-ohra, l-istess obbligazzjoni m'ghandiex tigi mhassra;

Peress li l-attrici stess tammetti li kienet taf x'qed tghamel meta ffirmat l-iskrittura u konsegwentement kienet taf li qed tobbliga ruhha versu l-konvenuti, ma jistax jinghad li l-kunsens taghha ttiehed bi zball. Ma jirrizultax li kien hemm xi zball li gieghel lill-attrici tiffirma u lanqas ma jirrizultax li kien zball dwar is-sustanza tal-obbligazzjoni assunta fl-iskrittura in kwestjoni. Lanqas ma jirrizulta mill-provi li kien hemm xi eghmil doluz da parti tal-konvenuti bil-ghan li l-attrici tassumi l-obbligazzjoni in kwestjoni versu l-istess konvenuti. Ma jirrizultax li b'xi mod il-konvenuti ngannaw lill-attrici sabiex tassumi l-obbligazzjoni in kwestjoni. Ma jirrizultax li b'xi mod il-konvenuti rraggiraw l-attrici u li minnghajr tali raggiri l-attrici ma kienitx tiffirma. F'dan ir-rigward jista jkun li l-attrici giet ingannata biex tiffirma minn missierha. L-istess missierha pero' mhux parti f'din il-kawza u kwindi x'seta ghamel missier l-attrici hu rrilevanti ghal finijiet ta' dawn il-proceduri. Effettivament l-ingann irid

jirrizulta li sar mill-konvenuti bil-ghan li l-attrici tkun kostretta tiffirma l-iskrittura. Dan zgur li ma jirrizultax;

Kwantu ghal pretensjoni tal-attrici fis-sens li l-obbligazzjoni, naxxenti mill-iskrittura in kwestjoni, hi bbazata fuq kawza falza u illecita ghandu jinghad li kawza hi illecita u falza meta jirrizulta li l-obbligazzjoni jew ir-raguni ghaliex saret l-istess obbligazzjoni hi pprojbita mill-ligi jew tmur kontra dak li hu eghmil xieraq jew tmur kontra l-ordni pubbliku. Obbligazzjoni bhal din m'ghandux ikollha effetti legali;

Fl-opinjoni tal-Qorti jirrizulta sufficjentement pruvat li, meta giet iffirmata l-iskrittura, effettivament il-konvenuti sellfu lill-Abramino Farrugia u lill-attrici biss is-somma ta' tlett elef liri maltin (Lm3000). Il-kumplament tas-somma imsemmija fl-iskrittura hu kollu imghax mohbi b'rata li tissupera sewwa r-rata tal-imghax permessa mill-ligi. Dan jirrizulta mir-rizultanzi, gia indikati fil-presenti sentenza, u cioe' li missier l-attrici notorjament kien jissellef fuq l-idejn u dan iwassal inevitabilment ghal self bl-usura. Din l-okkazzjoni in kwestjoni ma kinitx l-ewwel darba li Abramino Farrugia ssellef minnhand il-konvenuti. Jirrizulta li in effett l-istess Farrugia hallas lura parti biss, zghira kemm hi zghira, mis-somma in kwestjoni, pero' l-konvenuti qed jippretendu l-hlas lura tas-somma kollha. Dan kollu, fl-opinjoni tal-Qorti, hu indikattiv li fit-tansazzjoni in kwestjoni kien hemm imghaxxijiet mohbija. Barra minn hekk il-konvenuta stess tammetti li meta saret l-iskrittura Abramino Farrugia rcieva biss tlett elef liri maltin (Lm3000). Kif gia rilevat mhux krdbbli l-konvenuta meta qalet li l-bilanc nghata sussegwentement ghal firma tal-iskrittura;

Il-fatt, li skond il-kontenut tal-iskrittura, s-self sar minnghajr imghax, u tenut kont tal-agir fil-passat, kemm ta' Abramino Farrugia kif ukoll tal-konvenuti, jindika indubbjament li fis-somma indikata fl-iskrittura hemm imghaxxijiet bl-usura moghbijin. Effettivament in-nutar li quddiemu giet iffirmata l-iskrittura, meta xehed f'dawn il-proceduri, ma eskludix li fis-somma imsemmija fl-iskrittura kien hemm inkluzi xi imghaxxijiet;

In vista tal-premess jirrizulta abundantement pruvat li s-self kien biss ta' Lm3000 u l-kumplament kien imghax bl-usura. Ghalhekk huma appikabbli l-provedimenti tal-artikolu 1852(1) tal-Kap 16 li jipprovdi li l-imghax ma jistax jaqbez ir-rata specifikata fl-stess artikolu u s-sub-artikolu (2) tal-istess artikolu li jipprovdi li l-imghax, li jkun gie miftiehem b'rata aktar mir-rata permessa mill-ligi, ghandu jigi mnaqqas sal-limiti preskritti mill-ligi. In vista ta' dawn il-provedimenti s-self li sar permezz tal-imsemmija skrittura ghandu jitqies li sar ghall-ammont ta' Lm3000 ekwivalenti ghal sitt elef disa mija u tmienja u tmenin euro u tnax il-centezmu (€6988.12). Ghalhekk l-attrici trid thallas lura lill-konvenuti s-somma ta' €6988.12 u dana bla imghax, skond kif indikat fl-iskrittura. L-imghax semplici tat-tmienja fil-mija (8%), pero', ghandu jibda jiddekorri fuq l-imsemmi ammont mid-data ta' din is-sentenza. Ma jirrizltax ghal kemm kienu jammontaw il-hlasijiet li ghamel Abramino Farrugia ghar-rigward tas-somma mislufa fl-iskrittura in kwestjoni. Hu probabbli li dawn l-ammonti ma kienux ammonti kbar u ghalhekk, f'dawn ic-cirkostanzi, hu ekwu u gust li dawn l-ammonti ma jigux konsidrati ghar-rigward tal-ammont misluf u tal-imghaxxijiet legali li setghu kienu dovuti u dan anke in vista taz-zmien li ghadda minn meta giet iffirmata l-iskrittura;

Ghal dawn il-motivi:

Tiddeciedi dwar it-talbiet attrici billi tiddikjara li l-obbligazzjoni in kwestjoni giet mghamula fuq kawza falza u illecita billi hemm inkluzi fis-somma indikata fl-iskrittura imghaxxijiet mohbija li huma kalkolati b'rata ferm superjuri ghar-rata permessa mill-ligi u konsegwentement tiddikjara li s-self li sar permezz tal-imsemmija iskrittura tal-11 ta' Ottubru 1984 ghandu jitqies li sar ghall-ammont ta' sitt elef disa mija u tmienja u tmenin euro u tnax il-centezmu (€6988.12) bl-imghax tat-tmienja fil-mija (8%) pagabbli mid-data ta' din is-sentenza;

L-ispejjez kollha jithallsu mill-konvenuti.

Kopja Informali ta' Sentenza

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----